

Плющук А.В.

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ», Україна

Дослідження впливу податкового навантаження на показники ефективності діяльності банку

Податкове навантаження є центральним показником в системі податкового менеджменту перш за все з точки зору таких його функцій, як податкове планування та податковий аналіз, оскільки впливає на прийняття управлінських рішень та ефективність діяльності банку.

Щодо оцінки ефективності банківської діяльності, то традиційно її показником вважають рентабельність.

Рентабельність функціонування банку на практиці визначається на основі застосування методу коефіцієнтів, сутність якого полягає в послідовному розрахунку взаємопов'язаних показників за результатами діяльності банку за визначений досліджуваний період (квартал, півріччя, рік).

Основними показниками (коефіцієнтами), які характеризують рентабельність діяльності банку є:

1. Рентабельність активів характеризує політику фінансового менеджменту банку щодо використання та розміщення ресурсів, ефективність роботи його менеджерів щодо управління активами і пасивами з погляду формування їх оптимальної структури. Виходячи із рівня досягнутої рентабельності активів за чистим прибутком, оцінюється ефективність управління банком. Значне зростання дохідних активів — позитивне явище і свідчить про перспективність їх менеджменту щодо зростання чистого прибутку в наступні періоди.

2. Рентабельність капіталу відображає ефективність використання власного капіталу банку та характеризує діяльність банку з погляду ефективності управління щодо розміщення активів, тобто їх можливості приносити дохід. Варто звернути увагу, що різке зростання цього показника може свідчити про наявність операцій з високим рівнем ризику, а різке

зменшення може відображати високий рівень іммобілізації активів і, як наслідок, ризик втрат оперативного управління активами.

3. Рентабельність витрат узагальнює аналіз ефективності діяльності банку, оскільки показники витрат і доходів формують як рівень прибутку до оподаткування, так і чистого прибутку банку. Цей показник дозволяє оцінити рівень віддачі витрат та визначити суму прибутку, що припадає на одиницю витрат.

Усі інші показники рентабельності є похідними, і їх визначення можливе лише тоді, коли на основі доходів і витрат вже визначено прибуток.

Для дослідження впливу податкового навантаження на вище визначені показники ефективності діяльності, розглянемо процес податкового менеджменту як вирішення певної задачі управління діяльністю банку. Дану задачу управління ми будемо розглядати як математичну. Особливістю такої математичної задачі є те, що вона, на відміну від інших математичних задач, допускає не одне, а декілька варіантів управлінських рішень. Якщо є декілька варіантів вирішення задачі, то можемо говорити про вибір такого рішення, яке з урахуванням цільових критеріїв є найкращим.

З метою дослідження взаємозв'язку між податковим навантаженням та показниками рентабельності, нами було поставлено та розв'язано задачу оптимізації показників рентабельності банку з урахуванням податкового навантаження з податку на прибуток. Як критерій ефективності обрано показник податкового навантаження. Таким чином, варіант діяльності банку, за якого перетворюється на мінімум критерій ефективності податкового менеджменту, будемо вважати оптимальним.

Детально розглянемо вирішення задачі на основі показника рентабельності активів, оскільки саме він характеризує ефективність менеджменту банку.

Для розв'язання поставленої задачі були використані методи економетричного моделювання та методи оптимізації (аналітичні та кількісні). Методи оптимізації в даному випадку нададуть можливість обрати

найкращий варіант здійснення податкової діяльності з точки зору цільової функції рентабельності.

Математично задача оптимізації формалізується так:

$$\min F(x_1, x_2, \dots, x_n), \quad (1)$$

$$\text{за умови, що } \langle x_1, x_2, \dots, x_n \rangle \in X \quad (2)$$

Для специфікації розглянемо одновимірний випадок і будемо вважати єдиною інструментальною змінною задачі податкове навантаження. Цільовою функцією (1) було обрано показник рентабельності активів банку.

Обмеженням на інструментальну змінну є деякий коридор значень. Він випливає з економічного змісту задачі управління та індивідуальний для кожного банку.

$$[\theta_{\min}, \theta_{\max}], \text{ де } 0 < \theta_{\min} < \theta_{\max} < 1 \quad (3)$$

Задача (1) є класичною задачею нелінійного програмування, яку було розв'язано за допомогою процедур регресійного та кореляційного аналізу, а також чисельної оптимізації функції дійсного аргументу в комп'ютерному середовищі.

Серед показників, які були враховані в процесі дослідження, були розглянуті процентні ставки за кредитами та депозитами, частки кредитів та резервів в активах, ефективність використання зобов'язань. Як обов'язковий фактор було враховано показник податкового навантаження з податку на прибуток банку, розрахований за даними податкового обліку. Такий підхід зумовлений структурою податкових надходжень до бюджету, що забезпечуються банками, найбільшу питому вагу в яких має саме податок на прибуток.

Для розв'язання задачі, необхідно відшукати точку θ^* максимуму

цільової функції R^* .

Розширення інструментарію податкового менеджменту з використанням функції оптимізації рентабельності активів банку дозволить підвищити якість факторного аналізу податкового навантаження; врахувати вплив фінансових та податкових факторів на досягнення запланованих показників ефективності діяльності банку; розрахувати прогностні значення обраних факторів за умови заданого рівня податкового навантаження або рентабельності за допомогою введення інших факторів, збільшення їх кількості або за рахунок збільшення обсягу вхідної інформації.